

Schakend Nederland - februari 1993
Prof. dr. H.J. van den Herik: Een andere wereld
Een reactie van Jaap op de open brief van Jan Groen
met o.a. de uitleg van Marion Tinsley en Chinook

De reactie van Jan Groen uit Nibbixwoud, zoals verwoord in zijn Open Brief (SN 93-1, p. 21), wordt stellig gesteund door zeer velen. Daar ben ik me goed van bewust. Dit neemt niet weg dat ik blij ben met zijn mening, omdat het me de gelegenheid geeft er nog eens vergelijkenderwijs op terug te komen.

Hardlopen

Inderdaad houden de atletiekbonden tegenwoordig auto's uit hardloepwedstrijden. Maar in het begin van de ontwikkeling van de auto was een wedstrijd tussen een paard en een auto in Amerika niet ongebruikelijk. En ongeveer vijftien jaar geleden is er nog een wedstrijd over 100 meter geweest tussen een oud-wereldkampioen (10 sec.) en een paard. Het paard won en daarna heb ik nooit meer van zo'n match gehoord.

Dammen

Nu vind ik schaken ook beter te vergelijken met dammen dan met hardlopen. Hieronder wil ik dan ook laten zien hoe de ontwikkeling bij Checkers (dammen op 64 velden) is verlopen. In 1989 begon Jonathan Schaeffer (Universiteit van Alberta, Canada; bekend van het computerschaakprogramma Phoenix) aan een Checkersprogramma, dat hij Chinook noemde. Chinook bracht het snel tot een hoog niveau en verbaasde de wereld in augustus 1990 door als tweede te eindigen in het open US Nationaal Kampioenschap, dat tevens als kandidatentoernooi gold. Eerste werd Dr. Marion Tinsley, de wereldkampioen. Dit betekende dat Chinook het recht had om de wereldkampioen uit te dagen in een match. In begin 1991 besloten de American Checker Federation (ACF) en de English

Een andere wereld

■ JAAP VAN DEN HERIK

Draughts Association (EDA), twee leidende organisaties op het gebied van Checkers, de match te verbieden.

Tinsley

Sinds de jaren vijftig regeert Dr. Marion Tinsley in de Checkerswereld. Hij werd voor het eerst wereldkampioen in 1954 en trok zich in 1958 weer terug, nadat hij de beste spelers ter wereld met grote cijfers had verslagen. In de jaren zeventig keerde hij terug op het toneel. In 1975 werd hij opnieuw wereldkampioen en hij bleef dat tot zeer onlangs. Hij wist al zijn uitdagers overtuigend te verslaan.

Tinsley is een heel bijzonder mens en een verschrikkelijk sterk Checkersspeler. In de afgelopen 42 jaar heeft hij in competitie, vrije- en demonstratiepartijen slechts vijf partijen verloren. Het gaat over duizenden partijen en hij herinnert ze zich ook nog allemaal. In geen enkel spel is mij zulk een prestatie bekend.

Uitdaging

Tinsley wilde graag tegen Chinook spelen. Hij zag dit als een echte uitdaging. Hij beschouwde Chinook als een tegenstander van formaat. In zijn streven naar zo'n ontmoeting verbaasde hij in juni 1991 de gehele Checkerswereld door geheel vrijwillig afstand te doen van de titel wereldkampioen, met als voornaamste reden het falend beleid van de ACF en de EDA om de match niet te sanctioneren. Twee maanden later tekende Tinsley een contract om de match met Chinook te spelen.

De ACF en de EDA trachtten tevergeefs om Tinsley zijn abdicatiebrief te laten intrekken. In arren moede benoemden ze hem toen maar tot Emeritus Wereldkampioen. Nummer 2 en 3 weigerden vervolgens om de titel te spelen, zodat er toen een match gespeeld werd tussen de nummers 4 en 5 op de wereldranglijst om de menselijke Checkers-wereldtitel.

De match

De match Tinsley-Chinook werd gespeeld van 17-29 augustus 1992, in het Park Lane Hotel, waar Kasparov en Karpov een gedeelte van hun match in 1986 uitvochten. Er stonden 40 partijen op het programma. Tinsley won de match door 4 partijen te winnen, 2 te verliezen en er 33 remise te maken (de laatste partij werd niet meer gespeeld). Daarmee bewees hij dat hij nog steeds de *echte* wereldkampioen was. De score

kwam als volgt tot stand: in de 5e partij verloor Chinook door een fout in het openingsboek, overgenomen uit Fortman's (1982) *Basic Checkers*. In de 8e partij vereenvoudigde Tinsley de stelling ten onrechte en verloor (zijn zesde nederlaag in 42 jaar). In de 14e partij verloor Tinsley opnieuw. Sinds 1958 had Tinsley niet meer achter gestaan in een match. Toen verloor hij de eerste partij tegen Derek Oldbury om vervolgens met 9-1 te winnen. In de 18e partij geraakte Chinook in een remisestelling in diep gepeins (een deadlock) en deed geen zet meer. Het programma verloor de partij door tijdoverschrijding. Stand 2-2. In de 25e partij won Tinsley opnieuw (3-2) en in de 39e partij had Schaeffer alle parameters op aanval en complicaties gezet. Het leidde tot verlies van de partij en de match.

Evaluatie

Tinsley won terecht. Hij stond ook nog gewonnen in partij 7 en had in twee andere partijen voordeel. Verder was Chinooks openingsboek een zwak punt en was het zoekproces soms te diep; als het programma een remiseweg vond tussen alle moeilijkheden door en tevens een eenvoudig remisepad had gezien, koos het toch voor het laatste. Daarmee ontnam het de tegenstander de mogelijkheid een fout te maken. De eindspeldatabases (tot en met zeven stukken) waren een geweldig waardevol onderdeel van het programma. Soms verschenen hun waarden al in de evaluaties onmiddellijk nadat het openingsboek was verlaten.

Toekomst

De vraag is natuurlijk: kan Chinook Tinsley verslaan binnen een

paar jaar? Schaeffer is daar nog niet zo zeker van, want Tinsley is echt erg goed. Maar hij wordt steeds ouder (nu 65) en Chinook steeds beter.

In de schaakwereld zijn we nog niet aan een soortgelijke vraag toe. Daar moeten computerprogramma's zich eerst nog waarmaken tegen gewone grootmeesters

alvorens zij tegen de allersterkste op kunnen. Tegen Jan Groen en zijn aanhangers wil ik zeggen: "Meneer Groen, het zijn bijzonder spannende tijden en wat is het prachtig om in deze tijd te mogen leven. Een gevecht op het hoogste niveau: menselijke intelligentie tegen machine-intelligentie. Laten we ervan genieten!"

Schakend Nederland - februari 1993
Prof. dr. H.J. van den Herik: Een andere wereld
Een reactie van Jaap op de open brief van Jan Groen
met o.a. de uitleg van Marion Tinsley en Chinook